



# Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

**12** stycznia 2019  
sobota  
19:00

Wrocław, NFM, Sala Główna

## Anthracite Fields | Bang on a Can All-Stars

**Agnieszka Franków-Żelazny** – dyrygent

**Aleksandra Turalska** – sopran

**Aleksandra Sosna** – alt, krotale

**Sebastian Mach** – tenor

**Maciej Adamczyk** – recytacja

**Jarosław Kawałko** – dzwonki

**Agnieszka Niezgoda** – janczary

**Piotr Woroniecki** – bęben wielki

### Chór NFM

Program:

**David Lang** (\*1957) *Little Match Girl Passion* [33']

I Come, Daughter

II It Was Terribly Cold

III Dearest Heart

IV In an Old Apron

V Penance and Remorse

VI Lights Were Shining

VII Patience, Patience!

VIII Ah! Perhaps

IX Have Mercy, My God

X She Lighted Another Match

XI From the Sixth Hour

XII She Again Rubbed a Match

**Bang on a Can All-Stars:**

**Robert Black** – kontrabas, gitara basowa

**Vicky Chow** – fortepian, instrumenty klawiszowe

**David Cossin** – perkusja

**Mariel Roberts** – wiolonczela, śpiew

**Mark Stewart** – gitara elektryczna, śpiew

**Ken Thomson** – klarnety

**Andrew Cotton** – realizator dźwięku

**Jeff Sugg** – scenografia, koncepcja projekcji

**Don Cieslik** – operator projekcji

XIII When It Is Time for Me to Go

XIV In the Dawn of Morning

XV We Sit and Cry

**Michael Gordon** (\*1956) *For Madeline* [8']

\*\*\*

**Julia Wolfe** (\*1958) *Anthracite Fields* [60']

I Foundation

II Breaker Boys

III Speech

IV Flowers

V Appliances

Utwór *For Madeline* Michaela Gordona powstał na zamówienie Bang on a Can przy wsparciu Lincoln Center.

Utwór *Anthracite Fields*, który został zadedykowany dyrygentowi Alanowi Harlerowi, powstał na zamówienie programu Meet the Composer's Commissioning Music/USA, dzięki hojnemu wsparciu Mary Flagler Cary Charitable Trust, New York City Department of Cultural Affairs, William and Flora Hewlett Foundation i Helen F. Whitaker Fund. Dodatkowe wsparcie zostało udzielone przez Mendelssohn Club of Philadelphia Alan Harler New Ventures Fund, Presser Foundation oraz The Pew Center for Arts & Heritage poprzez Philadelphia Music Project.

W *Anthracite Fields* wykorzystano zdjęcia Lewisa Hine'a i Franka Delana, a także – dzięki uprzejmości Genevieve i Christine Harvan – fotografie George'a Harvana.

Autorem projektu harfy z kół rowerowych jest Mark Stewart.

Specjalne podziękowania Bang on a Can All-Stars dla Alana Harlera, Laurie McCants, Barbary Powell, Toma Supeya Jr., Chestera Kulesy oraz Richarda Stanislausa i Johna Fieldinga.

## Muzyka założycieli Bang on a Can

Artur Bielecki

Stany Zjednoczone wciąż zastępują na miano wielkiego kraju wielkich możliwości. Przystawiając *American dream* dotyczy także ogromnego rynku muzycznego, zarówno tego „klasycznego”, jak i tego zorientowanego na muzykę rozrywkową w każdym możliwym gatunku. Od dawna zresztą zacierają się granice estetyczne między różnymi gatunkami. Wymownym przykładem tej tendencji w amerykańskiej kulturze XX w. jest twórczość George’a Gershwina (pioniera przekraczania tych gatunkowych granic) oraz młodszego od niego o niemal dwa pokolenia Franka Zappy.

Amerykańska kultura muzyczna jest bogata, nie brak w niej ciekawych inicjatyw artystycznych. Jedną z nich bez wątpienia było założenie instytucji o nazwie Bang on a Can. Organizacja ta powstała w Nowym Jorku w 1987 r., a jej celem jest popularyzacja muzyki współczesnej. Bang on a Can robi to tak dobrze, że zbiera pochwały jako czołowa amerykańska instytucja tego typu. Założyło ją troje amerykańskich kompozytorów: Julia Wolfe, Michael Gordon oraz David Lang. Obecnie są oni artystycznymi kierownikami Bang on a Can. W ramach działań organizacji w 1992 r. wytonił się zespół Bang on a Can All-Stars. Sześcioro tworzących go muzyków gra na fortepianie, wiolonczeli, perkusji, kontrabasie, gitarach i klarnetach oraz śpiewa. W ich repertuarze znajdują się utwory takich kompozytorów, jak m.in. Philip Glass, Steve Reich, Michael Nyman, Terry Riley, Louis Andriessen i Marcina Stańczyk. Dzisiejszy koncert to część międzynarodowego tournée zespołu.

Ustyszmy muzykę trojga założycieli Bang on a Can, warto więc przybliżyć sylwetki tych współczesnych amerykańskich kompozytorów. Michael Gordon urodził się w 1956 r. w Miami Beach, ale wczesne dzieciństwo spędził w Nikaragui w środowisku żydowskich emigrantów z Europy Wschodniej. Jest absolwentem New York University oraz Yale School of Music. Utwór *For Madeline* ma wyjątkowo osobisty charakter. Gordon przywołuje w nim postać zmarłej Madeline, która była bliską mu osobą. Gdy kompozytor był jeszcze małym dzieckiem, Madeline zabierała go na koncerty. Kochał muzykę i chciał, by mały Michael również ją polubił. Nie mogła chyba wtedy przypuszczać, że chłopiec tak bardzo ją polubi, że zostanie kompozytorem. Utwór jest dedykowany właśnie jej pamięci. Gordon w 2009 r., po śmierci Madeline, spędził dużo czasu w synagogach, uczestnicząc w odmawianiu

kadiszu. Z pewnością to doświadczenie wpłynęło na kształt utworu.

David Lang urodził się w 1957 r. w Los Angeles. Studiował na Stanford University oraz University of Iowa. Wśród nauczycieli, którzy wywarli na niego znaczący wpływ, znalazł się Donald Martin Jenni, amerykański kompozytor i muzykolog. Lang jest laureatem licznych i prestiżowych nagród. Dużym uznaniem cieszy się m.in. jego muzyka do filmu *Młodość* w reżyserii Paola Sorrentina. Za utwór *Little Match Girl Passion*, który zabrzmi tego wieczoru, otrzymał Nagrodę Pulitzera w dziedzinie muzyki (2008). Kompozycja miała prawykonanie w 2007 r. w Nowym Jorku. Nawiązuje do stynnej baśni *Dziewczynka z zapiekankami* Hansa Christiana Andersena.

Kompozytor był pod wrażeniem tej głęboko poruszającej opowieści, szczególnie zwrócił uwagę na jej moralne i religijne aspekty. Dostrzegł pewne podobieństwa między cierpieniem małej bohaterki a cierpieniem Jezusa w czasie Drogi Krzyżowej. Napisał: „Dziewczynka cierpi, jest wzgardzona przez tłum, umiera i przechodzi transfigurację”. To spostrzeżenie spowodowało, że szczególną inspiracją dla utworu stała się *Pasja wg św. Mateusza* Johanna Sebastiana Bacha. W pasji (rozumianej jako gatunek muzyczny) – tak jak w genialnym dziele Bacha – słuchamy słów z wydarzeń, a jednocześnie mamy wrażenie, że jesteśmy w centrum akcji, możemy włączyć się w jej komentowanie (służą do tego odpowiednie chorały oraz arie). Stąd w ciekawym utworze Langa oprócz relacji Andersena znajdują się też tekstowe „dodatki” autorstwa kompozytora. Nie ma jednak bezpośrednich zapożyczeń z arcydzieła Bacha. Lang opracował tekst swej kompozycji, nawiązując zarówno do Andersena, jak i innych autorów, w tym do ewangelisty – św. Mateusza. Utwór pozwala więc przeżyć historię dziewczynki z zapiekankami w nowy sposób.

Julia Wolfe urodziła się w Filadelfii. Studiowała na takich uczelniach, jak University of Michigan, Yale School of Music oraz Princeton University. Pośród jej nauczycieli był Martin Bresnick. Poślubiła Michaela Gordona. Jest aktywną kompozytorką, autorką m.in. muzyki filmowej i teatralnej; pisze utwory instrumentalne. Jej dzieła były wykonywane w wielu krajach świata i nagrywane na płyty. Kompozycję *Anthraxite Fields*, za którą w 2015 r. otrzymała Nagrodę Pulitzera, można określić jako rodzaj oratorium. Utwór został przeznaczony dla chóru oraz zespołu Bang on a Can All-Stars. Artystka zainspirowała się własnymi przeżyciami z dzieciństwa spędzonego w Montgome-

ryville, małym miasteczku w Pensylwanii. W pobliżu znajdował się „kraj węgla, region pól antracytowych”.

Jak napisała Wolfe: „Na przelocie wieków antracytowe pola Pensylwanii stały się źródłem energii wykorzystywanej wszędzie – od kolei, przez przemysł, aż po ogrzewanie domów. Ale życie górników było trudne i niebezpieczne. [...] Podczas pisania *Anthracite Fields* zagłębiłam się w amerykańską historię pracy – przyglądałam się zarówno lokalnym, jak i krajowym problemom związanym z wydobywaniem węgla. Zeszałam do kopalni, odwiedziłam górnicze miasteczka i miejscowe muzea, które starannie przedstawiają życie górników i upamiętniają ich historię. Przeprowadziłam wywiady z emerytowanymi górnikami i dziećmi górników, które wychowały się w tym miejscu. Tekst utworu pochodzi z ich opowieści, miejscowych rymowanek, reklam węgla, opisów geologicznych; pojawiają się wartości wskaźnika wypadków górniczych, nazwy współczesnych, codziennych aktywności, które wykorzystują energię z węgla. Wplotłam tam też fragmenty pełnego pasji przemówienia politycznego Johna L. Lewisa, szefa Zjednoczonego Związku Górników”.

Oratorium to jest więc hołdem złożonym amerykańskim robotnikom. W poszczególnych częściach zostały ukazane różne aspekty życia amerykańskich ludzi pracy. Pojawia się lista nazwisk górników – ofiar wypadków w kopalniach, jest także miejsce na wspomnienie ciężkiej pracy młodych chłopców. Tekst pojawiający się w części *Speech* to fragment przemówienia Lewisa, walczącego o poprawę bezpieczeństwa i wyższe zarobki górników. Część zatytułowana *Flowers* została oparta na wspomnieniach Barbary Powell, córki i wnuczki górników. Całe oratorium jest świadectwem ogromnej wrażliwości społecznej amerykańskiej kompozytorki.

### **Agnieszka Franków-Żelazny**

Doktor habilitowany sztuk muzycznych, absolwentka Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Wydziału Edukacji Muzycznej i Wydziału Wokalnego Akademii Muzycznej im. K. Lipińskiego we Wrocławiu (obecnie wykłada na tej uczelni). Ponadto ukończyła Podyplomowe Studia Chórmistrzowskie na Akademii Muzycznej im. F. Nowowiejskiego w Bydgoszczy oraz Akademię Liderów Kultury na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie. W 1999 r. założyła chór „Con Amore” przy Zespole Szkół nr 1 we Wrocławiu. Pełniła też funkcję dyrygenta i kierownika artystycznego Akademickiego Chóru Politechniki Wrocław-



Agnieszka Franków-Żelazny, fot. Łukasz Rajchert

skiej. W 2000 r. powołała do życia Kameralny Chór Akademii Medycznej (obecnie Chór Medici Cantantes), z którym zdobyła wiele nagród i wyróżnień. Od 2006 r. jest dyrektorem artystycznym Chóru NFM. Od stycznia do lipca 2013 r. była opiekunem artystycznym Chóru Polskiego Radia, reaktywując zespół i wprowadzając go na powrót na polską scenę muzyczną. Występowała jako dyrygent lub chórmistrz gościnny wielu polskich i zagranicznych zespołów, takich jak m.in.: Gabrieli Consort, NFM Filharmonia Wrocławska, NFM Orkiestra Leopoldinum, Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Sudeckiej, Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Opolskiej, Chór Festiwalowy Międzynarodowego Festiwalu Wratistavia Cantans, Chór Filharmonii Śląskiej, Chor der Bamberger Symphoniker, Schleswig-Holstein Festival Chor, Chór Teatru Wielkiego w Poznaniu, Kaunas State Choir czy Coral Juvenil do Guri. Jest pomysłodawczynią i dyrektorem artystycznym Polskiego Narodowego Chóru Młodzieżowego, a także dyrektorem programowym projektu Akademia Chóralna. Pełniła funkcję kuratora priorytetu „Muzyka” Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016. W swoim dorobku posiada liczne nagrania płytowe oraz nagrody. Wystąpiła w 19 krajach Europy, w Stanach Zjednoczonych, Izraelu i Brazylii. Przedstawiła ponad 1000 utworów chóralnych oraz ponad 200 wokalnoinstrumentalnych.

## Bang on a Can All-Stars

Powstały w 1992 r. zespół cieszy się popularnością na całym świecie dzięki pełnym dynamiki występom na żywo i nagraniom najbardziej innowacyjnej muzyki współczesnej. Dysponując ogromnym repertuarem napisanym specjalnie dla zespołu i uwzględniającym jego charakterystyczny styl i instrumentację, artyści swobodnie przekraczają granice pomiędzy muzyką klasyczną, jazzową, rockową, eksperymentalną, a także muzyką świata, dzięki czemu tworzą swą niepowtarzalną tożsamość. Zabierają publiczność na niezbadane terytoria, konsekwentnie obracając wniwecz tradycyjne pojmowanie muzyki koncertowej. Grupa współpracowała z najbardziej inspirującymi muzykami naszych czasów, takimi jak m.in. S. Reich i O. Coleman. Wśród najważniejszych projektów zespołu należy wymienić nagrania *Music for Airports* B. Ena oraz *In C* T. Riley'a, a także wystę-

py na żywo m.in. z P. Glassem, M. Monk, D. Byronem, I. Bittovą, T. Moorem czy O. Pallettem. Grupa otrzymała tytuł „Zespół roku” magazynu „Musical America”, a gazeta „San Francisco Chronicle” ogłosiła ją „najważniejszym wehikulem muzyki współczesnej w kraju”. Ostatnie ważne wydarzenia w historii zespołu to m.in. nagrania utworów *Anthracite Fields* i *Steel Hammer* J. Wolfe, współpraca z SITI Company i A. Bogart, światowa premiera i nagranie 2x5 S. Reicha, koncerty w Carnegie Hall oraz w Chinach na Beijing Music Festival i Hong Kong Arts Festival, światowa premiera filmu *The Lord in the Clouds*, a także *Field Recordings* – nowy duży projekt multimedialny CD/DVD zakładający wykonanie ponad 20 utworów zamówionych u takich kompozytorów, jak m.in. T. Braxton, M. Calix, A. Clyne, B. Dessner, F. Ghys, M. Gordon, J. Wolfe, J. Jóhannsson, D. Lang, Ch. Marclay i T. Reynolds.



Bang on a Can All-Stars, fot. Peter Serling

NEWMUSIC  
USA



Organizator:

NFM – Instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:



Wrocław  
miasta spotkań

Ministerstwo  
Kultury  
i Dziedzictwa  
Narodowego.

